

PRESSEMELDING fra EUs narkotikabyrå i Lisboa

ÅRSRAPPORT FOR 2006: PRISENE PÅ NARKOTIKA GÅR NED OG BESLAGENE OPP Narkotika billigere enn noen gang i Europa

(LISBOA, 23.11.2006) Prisene på illegale stoffer på Europas gater har gått ned i løpet av de siste fem årene, og narkotika er nå trolig billigere enn noen gang tidligere, uttaler **EUs narkotikabyrå EONN** i sin **2006 Årsrapport om narkotikasituasjonen i Europa**, som ble offentliggjort i Brussel i dag. Uttalelsen kommer etter at en trendanalyse over 5 år (1999–2004) av gateprisene i Europa avslørte at gjennomsnittsprisene falt i de fleste land og for de fleste stoffene, i noen tilfeller til det halve ⁽¹⁾. Undersøkelsen er den første i sitt slag som er utført på europeisk plan.

I perioden falt prisene på hasj (19 %), marihuana (12 %), kokain (22 %) og brun heroin (45 %) samt på amfetamin (20 %) og ecstasy (47 %) i hele Europa. Alle priser er korrigert for inflasjon for at den "faktiske" prisen skal kunne vurderes mer nøyaktig. Selv om langsiktige data om narkotikapriser fortsatt ikke er lett tilgjengelig, tyder foreliggende informasjon på at prisene kan ha gått ned i løpet av det siste tiåret. Det er for eksempel tegn som tyder på at ecstasy og kokain i enkelte land er billigere i dag enn på slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet.

En rekke faktorer kan ha innvirkning på narkotikaprisene, bl.a. tilførselssituasjonen, renhetsgrad, produkttype og mengde som kjøpes. Prisanalysene kompliseres ytterligere av det illegale stoffmarkedets "skjulte" karakter og av nasjonale variasjoner i datakvalitet og metoder for datainnsamling.

EONN rapporterer at foreliggende data ikke viser noen direkte sammenheng mellom fallende priser og den varierende eller stigende beslagtrenden i samme femårsperiode. Dataene avdekker heller ikke noen enkel forbindelse mellom pris og det generelle nivået av narkotikabruk. Dagens oversikt danner likevel et solid grunnlag for det viktige arbeidet som byrået og EUs medlemsstater står overfor med å forstå dynamikken i det europeiske markedet for ulovlige stoffer og for å vurdere konsekvensene av tiltak for å redusere tilførselen og etterspørselen.

Til tross for en generell nedadgående trend for narkotikaprisene i Europa rapporteres det om betydelige variasjoner landene imellom. Mens de fleste land typisk rapporterte at prisen på hasj lå mellom 5 og 10 euro pr. gram, var prisen pr. gram i **Portugal** nede på 2,3 euro og over 12 euro pr. gram i **Norge**. Også prisene på kokain varierte betraktelig: fra 41 euro pr. gram i **Belgia** til over 100 euro pr. gram på **Kypros** og i **Romania** og **Norge**. Tilsvarende var prisene som ble rapportert på ecstasy nede i 3 euro i **Litauen** og **Polen**, men lå mellom 15 og 25 euro i **Hellas** og **Italia**. Prisene på den vanligste formen for heroin — brun heroin fra **Sørvest-Asia** — varierte også mye: fra 12 euro pr. gram i **Tyrkia** til 141 euro pr. gram i **Sverige**.

Styreleder for **EONN**, **Marcel Reimen** sier i en kommentar i dag: "Pris er bare en av mange faktorer som virker inn på folks beslutning om å bruke stoffer, og vi ser i dag ikke noen enkel forbindelse mellom generelle forbruksnivåer og gateprisen på narkotika. Likevel kan vi ikke unngå å se med bekymring på at narkotika faktisk blir billigere over hele Europa. Hvis dette betyr at de som har en tendens til å bruke stoffer, bruker mer, vil den endelige kostnaden ved narkotikabruk med tanke på helsevern og skade på våre samfunn sannsynligvis bli betydelig."

Heroin og sprøytebruk — nye data understreker fortsatt trussel mot folkehelsen

Dagens rapport understreker at heroinbruk og sprøytebruk i all overskuelig framtid fortsatt vil ha stor betydning for folkehelsen i Europa, og vil påføre de europeiske helsevesener store utgifter på lang sikt. Nye data som er lagt fram i år, setter delvis spørsmålsteget ved den relativt positive vurderingen av denne typen brukeratferd som ble presentert i 2005.

Heroin — beslag og produksjon på vei opp

Heroinen som brukes i Europa, blir for det meste produsert i **Afghanistan**, som fortsatt er verdens viktigste leverandør av illegal opium. I 2005 stod landet for anslagsvis 89 % av verdens illegale opiumsproduksjon (4 100 tonn), og den nyeste UNODC-analysen tyder på at økt produksjon i den senere tid faktisk betyr at tilførselen globalt kan komme til å overskride den globale etterspørselen ⁽²⁾.

Asia (50 %) og Europa (40 %) står fortsatt for de største heroinbeslagene i verden. De totale mengdene som er beslaglagt i Europa har økt jevnt siden 1999 og nådde rekordnivå i 2004, først og fremst på grunn av de store beslagene som ble gjort i **Tyrkia**. I 2004 resulterte ca. 46 000 beslag i Europa i 19 tonn heroin — en volumøkning på over 10 % fra 2003 ⁽³⁾.

EONNs direktør Wolfgang Götz sier i den forbindelse: "Afghanistan er en nøkkelaktør i den globale heroinproduksjonen, og utviklingen i landet kan få betydning for hvilke narkotikaproblemer vi vil stå overfor i Europa i framtiden. Heroin er ikke lenger et "motestoff", og generelt ser vi at de som oppsøker behandlings- og hjelpeapparatet for problematisk bruk stadig blir eldre. Men narkotikaproblemene epidemiske karakter har lært oss at vi kan komme til å få en ny generasjon unge mennesker som kan begynne å bruke heroin, og derfor kan vi ikke ignorere farene som et økende overskudd av heroin har på det globale illegale markedet".

Sprøytebruk — fortsatt spredning av smittsomme sykdommer

HIV-prevalensen blant sprøytebrukere har holdt seg lav i de fleste av **EUs medlemsstater** og **søkerlandene**. Anslagsvis 1 % av sprøytebrukerne er smittet i **Den tsjekkiske republikk, Hellas, Ungarn, Malta, Slovenia, Slovakia, Norge, Bulgaria, Romania** og **Tyrkia**, og i de fleste europeiske land viser studier at HIV-prevalensen fortsatt er under 5 %.

Likevel rapporteres det fortsatt om nye tilfeller av HIV-smitte pga. sprøytebruk, og det er bekymring for at antallet kan øke i noen områder og befolkningsgrupper. I land som tradisjonelt har hatt høy HIV-prevalens blant sprøytebrukere (10 % eller mer) — som **Spania, Frankrike, Italia, Polen** og **Portugal** — er det tegn som tyder på fortsatt overføring av HIV i bestemte regioner eller blant undergrupper av sprøytebrukere. Og i **de baltiske statene**, hvor nyere omfattende HIV-epidemier syntes å ha nådd toppen i 2001, viser nyere data at situasjonen i enkelte regioner fortsatt ikke er under kontroll. Samtidig er det rapportert om små, men foruroligende stigninger i prevalensen i en rekke land hvor den tradisjonelt har vært lav- **Luxembourg, Østerrike** og **Storbritannia**.

HIV er ikke den eneste narkotikarelaterte smittsomme sykdommen som vekker bekymring. Prevalensen av hepatitt C infeksjon er høy blant europeiske sprøytebrukere, men det er funnet store variasjoner mellom de ulike gruppene som er testet. Det er rapportert om hepatitt C prevalens i overkant av 60 % i noen utvalg av sprøytebrukere som nylig er testet i **Belgia, Danmark, Tyskland, Hellas, Spania, Irland, Italia, Polen, Portugal, Storbritannia, Norge** og **Romania**, selv om prevalensnivået blant sprøytebrukere generelt i disse landene sannsynligvis er lavere.

Hepatitt C-prevalensen blant nye sprøytebrukere (som har injisert i mindre enn 2 år) fungerer som en indirekte indikator for hepatitt C-forekomsten (hyppighet av nysmitte) i denne gruppen. Dataene er begrenset, men høye prevalenstall over 40 % er likevel rapportert i nyere utvalg i **Hellas, Polen, Storbritannia** og **Tyrkia**, noe som tyder på at mange nye sprøytebrukere raskt smittes av viruset i disse landene.

HIV — forebyggende tiltak blir vanligere

Den økte utbyggingen av substitusjonsbehandling i Europa fra midten av 1990-tallet synes å ha bidratt til å begrense den epidemiske spredningen av HIV blant sprøytebrukere, sammen med problemene forårsaket av heroinbruk. **EONN anslår** at det totale antallet klienter som hvert år får substitusjonsbehandling, har passert en halv million, og at mellom en firedel og halvparten av alle med opiatproblemer nå får denne type behandling.

Men behandling er bare en del av HIV-forebyggingen, og i Europa er det nå en "stadig bredere enighet om at man vil ha størst sjanse til å lykkes med en helhetlig tilnærming til tiltakene på dette området". Andre elementer er ulike tiltak for informasjon, utdanning og kommunikasjon, rådgivning og testing og de en gang så kontroversielle programmene for sprøytebytte. Selv om slike program varierer fra land til land både i type og omfang, har de nå blitt vanlige i mesteparten av Europa.

Narkotikarelaterte dødsfall — "nedadgående trend kan være forbigående"

I de siste to årsrapportene har **EONN** registrert en nedgang i antallet akutte narkotikarelaterte dødsfall: fra 2000–2001 (6 %), 2001–2002 (13 %) og 2002–2003 (7 %). Nedgangen skyldes sannsynligvis økt tilgang til behandling og skadereuserende tiltak, samt en fallende prevalens av problematisk narkotikabruk. Nedgangen etterfulgte en oppgang på 14 % i perioden 1995–2000.

I dagens rapport varsler byrået imidlertid om "urovekkende indikatorer" på at denne nedadgående trenden i antall narkotikarelaterte dødsfall siden 2000 kan være forbigående (⁴). Ut fra tilgjengelige data for 2003–2004 steg antallet rapporterte dødsfall med 3 %. Byrået uttaler at "det er for tidlig å si om disse små forandringene faktisk varsler en ny langsiktig trend", men det er foruroligende at 13 av 19 rapporterende land registrerte en viss økning.

Det rapporteres gjennomsnittlig mellom 7000 og 8000 narkotikarelaterte dødsfall i Europa hvert år. Nye tall viser at disse utgjør 3 % av alle dødsfall blant voksne under 40. Andelen stiger imidlertid til over 7 % i **Danmark, Hellas, Luxembourg, Malta, Østerrike, Storbritannia og Norge**. Disse (minimums-) anslagene er direkte relatert til narkotikabruk, hovedsakelig opioidbruk, men omfatter ikke dødsfall i forbindelse med ulykker, vold eller kroniske sykdommer.

Trass allmenn bekymring for det store antallet narkotikarelaterte dødsfall blant de helt unge, er et typisk europeisk overdoseoffer nå en mann midt i trettiårene. For menn under 45, spesielt menn i byer, er narkotikarelaterte dødsfall en av de viktigste dødsårsakene. Alderen på overdoseofrene er generelt på vei opp i Europa, men i noen av **EUs nye medlemsstater og søkerlandene — Kypros, Estland, Latvia, Slovakia, Bulgaria og Romania** — var en stor andel under 25 år, noe som sannsynligvis indikerer at heroinbrukerne er yngre i disse landene.

Nytt i denne årsrapporten er at flere land rapporterer om at metadon var påvist i et stort antall narkotikarelaterte dødsfall (selv om rollen stoffet spilte i disse dødsfallene ikke alltid er klar). Metadon og buprenorfin er de stoffene som oftest brukes i substitusjonsbehandling, men som for andre forskrevne legemidler, kan misbruk være farlig.

I **Danmark** var metadon årsak til forgiftning i 95 av 214 narkotikarelaterte dødsfall, og i **Storbritannia** ble metadon nevnt i 216 overdosetilfeller. I **Tyskland** ble 345 overdoser tilskrevet "substitusjonspreparater". **Spania** rapporterte at bare 2 % av overdosene involverte metadon alene, men stoffet var ofte til stede sammen med andre stoffer — i 42 % av dødsfallene tilskrevet opioider og 20 % av dødsfallene tilskrevet kokain. **EONN** peker på viktigheten av å kartlegge alle dødsfall relatert til misbruk av substitusjonspreparater og omstendighetene rundt dødsfallene.

Kokain — den oppadgående trenden fortsetter, men tegn til en viss stabilisering

De nyeste dataene om kokainbruk i Europa gir et bilde med store variasjoner der enkelte land har liten erfaring med stoffet mens andre har høye prevalensnivåer. Men de landene som er mest berørt, viser nå tegn til en stabilisering innenfor en generelt oppadgående trend (5).

Kokain — global produksjon «opp», nye importruter

UNODOC anslår at den globale kokainproduksjonen i 2004 økte til rundt 687 tonn, med **Colombia** (56 %) **Peru** (28 %) og **Bolivia** (16 %) som de største produsentene. Mesteparten av kokainet som ble beslaglagt i Europa, kommer til kontinentet fra **Sør-Amerika** eller via land i **Sentral-Amerika** eller **Karibia**, selv om **land i Afrika** i økende grad brukes som alternative transitturter.

Ifølge foreløpige data ble om lag 74 tonn kokain beslaglagt i Europa i 2004, hovedsakelig i landene i Vest-Europa. Den **iberiske halvøy** er fremdeles en viktig inngangsport for innsmuglet kokain, og over halvparten av kokainet som ble tatt i Europa, ble beslaglagt enten i **Spania** eller **Portugal**. I 2004 stod **Spania** for om lag halvparten av det totale antallet beslag og også for langt de største mengdene av kokain som ble beslaglagt (33 135 kg). Samtidig ble mengden beslaglagt kokain i **Portugal** mer enn doblet fra 2003 til 2004 (fra 3 017 kg til 7 423 kg). Fra 2003 til 2004 økte antallet beslag i Europa med 36 %, til 60 890. Det var imidlertid en nedgang på 20 % i beslaglagte kvanta, noe som muligens kan forklares av de eksepsjonelt store beslagene i 2003. Uansett er nok den generelle langsiktige trenden fremdeles for oppadgående.

Kokain — bruk historisk høy, men stor variasjon i Europa

EONN anslår at om lag 10 millioner europeere (over 3 % av alle voksne i alderen 15–64 år) har brukt kokain en eller annen gang, og rundt 3,5 millioner kan ha brukt det i løpet av siste år (1 %). Dette tallet er historisk høyt i europeiske sammenheng men likevel mye lavere enn i USA, der 14 % av befolkningen opplyser at de har prøvd kokain. Om lag 1,5 millioner europeere (0,5 % av alle voksne) oppgir kokainbruk siste måned. Bruken er konsentrert blant unge voksne (15–34 år), særlig unge menn i urbane områder.

I absolutte tall er kokain nå det nest vanligste illegale rusmiddelet i Europa, etter cannabis, noe foran amfetamin og ecstasy. Ifølge de fleste nasjonale undersøkelsene har mellom 1 % og 10 % av unge europeere (15–34 år) noen gang forsøkt stoffet, og mellom 0,2 % og 4,8 % har brukt kokain i løpet av siste 12 måneder. De høyeste ratene finnes blant unge voksne i **Danmark, Irland, Italia og Nederland** — der prevalensen for bruk siste år er rundt 2 % — og i **Spania og Storbritannia**, som skiller seg ut med anslag på over 4 %. For disse to landene ble de store økningene i bruk i siste halvdel av 1990-årene etterfulgt av en mer stabil situasjon fra rundt 2001. Moderate økninger i bruken av kokain siste år blant unge voksne ble registrert i **Danmark, Tyskland, Italia og Ungarn**, men denne trenden må tolkes med varsomhet inntil dette bekreftes i nyere undersøkelser.

Kokainrelaterte problemer kommer for dagen

Det ville være feil å konkludere med at en stabilisering av den oppadgående trenden for kokainbruk vil føre til en stabilisering av kokainrelaterte problemer. Det går vanligvis en viss tid fra første gangs bruk av et rusmiddel til regelmessige forbruksmønstre er etablert og problemene kommer for dagen. I **Spania og Nederland**, der bruken av kokain er relativt veietablert, er minst én av fire søknader om behandling for narkotikaproblemer nå kokainrelatert. **Danmark, Tyskland, Frankrike, Irland, Italia, Kypros, Malta, Storbritannia og Tyrkia** oppgir at mellom 5 % og 10 % av behandlingssøknadene er kokainrelatert. Grovt regnet hadde vi en dobling av antallet nye behandlingssøknader i Europa mellom 1999 og 2004, og i dag er rundt 12 % av alle nye behandlingssøknader relatert til kokain. Men pr. i dag er det liten enighet om hva som er den mest hensiktsmessige behandlingen for kokain- og crack-kokain problemer.

Det finnes lite informasjon om kokainrelaterte dødsfall i Europa, men i årets rapport er over 400 kokainrelaterte dødsfall identifisert, og i de fleste tilfellene var kokain den utløsende årsaken. I **Tyskland, Spania, Frankrike, Nederland og Storbritannia** var kokain forbundet med mellom 10 % og 20 % av alle narkotikarelaterte dødsfall,

selv om ni andre land oppga praktisk talt ingen kokain dødsfall. **EONN** uttrykker bekymring for underrapporteringen av mange kokainrelaterte dødsfall og for stoffets potensial for å forverre hjerte- og karproblemer.

Merknader:

⁽¹⁾ Se kommentaren "Billigere enn noen gang å bruke narkotika i Europa".

⁽²⁾ *Afghanistan Opium Survey 2006*, UNODC — <http://www.unodc.org/pdf/execsummaryafg.pdf>

⁽³⁾ Basert på foreløpige tall, med genererte estimater for enkelte land som framla rapportene sent.

⁽⁴⁾ Se kap. 7, fig. 13.

⁽⁵⁾ Se kap. 5, fig. 6 og 7.

Denne generelle pressemeldingen suppleres av "Melding fra EONNs direktør" og sammendraget "Narkotika i Europa – fakta og tall". Denne og andre pressemeldinger fra årsrapporten for 2006 er tilgjengelig på 23 språk på: <http://www.emcdda.europa.eu/?nnodeid=875>. Rapporten finner du på <http://annualreport.emcdda.europa.eu> (Dataene som presenteres i rapporten er fra 2004 eller siste tilgjengelige år).